

Verwondering in de muziekpedagogie

Een juf in de **kleuterklas** heeft haar lier op de schoot. Klaar om een verhaal te vertellen. Het beweegt nog om haar heen. Kinderen zoeken een plekje, hier wordt nog wat gestoeid, daar nog wat ruzie gemaakt. En dan speelt ze. Nee, geen prachtig vol klinkend stuk, maar eenvoudig enkele tonen. Schijnbaar willekeurig klinkt heel zacht de toon van de lier. En de klas wordt helemaal stil. Het verhaal kan beginnen.

Of een **onderbouwklas**, een lagere klas. De kinderen staan in een kring en in die kring loopt een kind met in zijn hand een klinkende zwaaiastaaf. Aanvankelijk loopt het fier, tot het geluid zachter wordt. Dan gaat hij zachter lopen en buigt zijn hoofd naar het instrument in zijn geheven hand. Als het niet meer klinkt geeft hij het over. De kring luistert bijna ademloos mee en durft pas uit te ademen wanneer hij de zwaaiastaaf overgeeft.

Een vijfde klas zingt een stemmig lied. Broos en tegelijk zeker klinkt de eerste meerstemmigheid in de klas. Dat is anders dan een kanon! Hier zijn twee eigen stemmen die dansend om elkaar draaien als vogels, spelend in de lucht. Dan is de een boven, dan de ander. Dan duikt de een onderlangs, dan springt de ander omhoog. Als het lied uit is, is het even stil. 'Dat was mooi', klinkt een zacht stemmetje op de achterste rij. Dat was Laura, die eigenlijk al lang niet meer mee wil zingen.

Drie voorbeelden van muziek in de klas. Drie voorbeelden waarin de muziek haar wondere werk doet. Drie voorbeelden waarin verwondering haar werk verricht. Het lijkt aldus of verwondering alleen met verstilling te maken heeft maar niets is minder waar. Wonderen voltrekken zich soms ook tumultueus, met veel beweging, plezier en spel.

Verwondering, verbazing en verrassing zijn – aldus Cornelis Verhoeven in zijn 'Inleiding tot de verwondering' – gradaties van eenzelfde grondstemming of attitude. Voor het onderwijs in het algemeen, het muziekonderwijs in het bijzonder, zijn deze stemmingen te herkennen.

Verwondering, verbazing en verrassing zetten aan tot nieuwe dingen. Het maakt nieuwsgierig. Die nieuwe dingen zetten in het onderwijs aan tot leren of zijn het leren. En verwondering staat aan de basis. 'Verwondering is het begin van de filosofie', schreef Plato. En 'filosofie is de meest verheven muziek', zei hij ook. 'Verwondering is de zoekende onrust van het leren', zegt Jan-Roar Bjorkvold en haalt de verwondering daarmee vanuit de kamer van de wijsgeer naar het klaslokaal.

Omdat een kind zich verwondert, *wil* het de wereld leren kennen. Omdat het wil zoeken naar de wereld achter de wonderen. Dat gaat aanvankelijk niet bewust, maar het kind wordt zich dit gaandeweg wel bewuster. Het vragen is er altijd, soms uitgesproken, soms latent, als een attitude van het leren.

Ook de leraar kent dit gevoel. Hij kan het hopelijk nog wakker roepen bij zichzelf. Zelfs wanneer hij eigenlijk al alle antwoorden denkt te weten, moet hij in staat zijn volledig open te staan voor wat in het moment gebeurt, voor wat zich aandient. Zo kan spel ontstaan. En spel is eigenlijk voorwaarde in goed muziekonderwijs. Want goed muziekonderwijs is scheppend muziekonderwijs. Niet sjabloonachtig scheppen, maar nieuw scheppen, ook al is het een herscheppen. Het maakt dan niet uit waarom het gaat. Een bewegend klankspel, een improvisatie met klankinstrumenten, bestaande liedjes, 'voorgecomponeerde' meerstemmige muziek of welk ander spel of speelmateriaal dan ook. Het scheppen staat voorop. Voorwaarde voor het scheppen is het spelen. Voorwaarde voor het spel is ontvankelijkheid voor wat er nog niet is, maar wat misschien wel worden wil. Dat onverwachte wat kan ontstaan heet met een groot woord een wonder, de stemming is verwondering.

Dan wordt het begrijpelijk dat verwondering wel iets met verstilling te maken heeft. Want dat 'open staan voor wat nog niet is', voor wat op je toe-komt, dat scheppende, veronderstelt een luisterende houding. En luisteren is een activiteit waarbij beweging tot verstilling komt. Zo is dat nou eenmaal. We moeten alleen oppassen dat die verstilling niet heilig verklaard wordt. 'Wonder' is een woord dat geclaimd is door de religie maar wat gewoon een plek mag hebben in het dagelijkse seculiere zijn.

Spel, plezier, beweging, verstilling, luisterhouding, verwondering, verbazing en verrassing: de basisingrediënten waarmee de muziek in de klas tot leven kan komen. **Marcel van Os**